

Вплив пожежі на популяцію бабака в заповіднику «Стрільцівський степ»

Євгеній Боровик

Луганський природний заповідник НАН України; borovyk@mail.ru

Зміна умов існування бабака (*Marmota bobak* Muller) в заповіднику «Стрільцівський степ» обумовлена процесами резерватних сукцесій степової рослинності, які значно посилились наприкінці 1980-х рр. внаслідок порушення режиму періодичного сінокошення (Ткаченко, 1995).

Накопичення сухих рослинних залишків збільшило вірогідність виникнення та інтенсивність степових пожеж. Значні пожежі сталися в заповіднику у 2003 та 2008 рр. Пожежа 2003 р. (площа 315 га) відбулася навесні. Метеорологічні умови (достатня кількість опадів після пожежі) сприяли швидкому відновленню степової рослинності. Значного впливу на стан популяції бабака виявлено не було. Наслідки пожежі, що сталася у серпні 2008 р. (площа 980 га), більш значні. Висока інтенсивність горіння, значна площа та послідоючій посушливий 2009 р. затримали відновлення рослинності та накопичення сухих рослинних решток. Це призвело до тимчасового покращання умов існування бабака на старій території заповідника і поліпшило стан його поселень.

До 1987 р. на площі 522,07 га існувало (закартовано) 156 родинних ділянок бабака. Загальна чисельність бабака становила біля 1500 особин. У 2008 р. (тобто через 20 років) з них залишилося тільки 6 родинних ділянок. Навесні 2009 р. (після пожежі) зросли кількість скот та довжина стежок родинних ділянок бабака, які існували раніше. Дві з них зникли, але натомість з'явилися 8 нових. Одна з нових родин проіснувала тільки один сезон.

При розселенні, в першу чергу, займаються найпізніше покинуті бабаком території, відновлюються старі постійні скоти. Харчова активність на початку зосереджена біля скот, тому піонерні ділянки мають гірші кормові умови в ранньовесняний період в порівнянні зі старими. Тип скот на початковому етапі заселення не диференціюється. Тварини на територіях, що заселяються, дуже обережні, візуально спостерігаються рідко.

При розселенні бабака в умовах резерватних сукцесій рослинного покриву більш життєздатними є родинні ділянки, чисельність тварин в яких – три і більше. Спостерігається подальший швидкий розвиток структури таких ділянок. Відокремлені поодинокі особини погано підтримують структуру ділянки. Низька щільність поселень та відсутність виводків затримують поповнення числа тварин, які загинули в наслідок природних причин.

У разі посилення інтенсивності резерватних сукцесій можливе швидке вторинне погіршення стану популяції бабака.